

Cu toată asemănarea dintre cele două ancadramente, detaliile mai îngrijite de la fereastra de jos dedovesc mâna unor maiștri mai iscusiți.

Sondajele au mai arătat între altele că parterul a fost lucrat din cărămidă cu dimensiunile 28,13 × 5,5 cm, caracteristice secolului al XV-lea, iar etajul, din cărămizi 28,13 × 7,5 cm, specifice construcțiilor din a II-a jumătate a secolului al XVI-lea sau de la începutul secolului al XVII-lea. Cărămizile confirmă astfel însemnarea din cronică privind data construcției palatului arhiepiscopal din Novgorod.

Proiectul de restaurare a palatului arhiepiscopal din Novgorod a prevăzut deci întii stabilirea aspectului inițial al clădirii și apoi reconstrucția ei în formele originale. Ultima problemă ce și-a pus a fost aceea ca restaurarea să se facă în așa fel încît să se creeze „toate condițiile posibile pentru utilizarea actuală a clădirii”.

Lucrările de reparații vor înlătura astfel mai întii tot ce s-a făcut în secolul al XIX-lea. Ele vor descoperi ferestrele inițiale, restaurându-le ancadramentele și vor prezenta cele două cerdacuri, semnalate deocamdată sub forma unor nișe, etc.

Autorul articolului prezentat de noi declară că lucrarea ce se execută nu este perfectă — dar susține că este cea mai justă.

C. V. Pușcașu

ANTOHI MAZUR, *Projekty konserwatorskie* (Proiecte de conservare a monumentelor) în „Architektura”, Varșovia, 1953, nr. 3, p. 102—103, cu 2 desene.

Problema conservării monumentelor istorice în R. P. Polonă urmărește ca acestea să recapete forma arhitectonică inițială, de multe ori pierdută, și totodată adaptarea lor la destinația cea nouă. Astfel de lucrări s-au făcut, de exemplu la castelul din Pieskowa Skola cu arcade și o „loggia” renumită, la castelul din Niedzica, Wisnicz sau Debno, la „Collegium Maius” și cartierul „Kozimierz” din Cracovia etc. Proiectele acestor restaurări au fost prezentate și la „Expoziția regională arhitectonică din Cracovia” din iunie 1953. Monumentele menționate se găsesc în părțile Cracoviei, regiune foarte bogată în construcții arhitecturale vechi.

Castelul din Debno a fost ridicat în 1470 de Iakub Debinski. Construcțiile sînt în jurul unei curți regulate. Stilul este gotic tardiv. Adăugirile din secolele XV și XVIII nu i-au schimbat aspectul cele din secolul al XIX-lea i-au adus însă multe deformări. Restaurarea caută să redea monumentul din secolul al XV-lea, menținînd din construcțiile ulterioare numai „decorul” în stilul Renașterii. Pentru restabilirea simetriei și completarea masivului con-

strucției în partea de E se propune reclădirea fostei capele.

Reconstrucția mănăstirii benedictine „sf. Cruce” din munții Swietokrzyskie, ridicată pe o așezare preistorică, privește revenirea la vechile construcții în stilul roman și gotic înlăturîndu-se în primul rînd transformările făcute în timpul cînd zidirile au servit ca închisoare (pînă în 1945). Proiectul nu neglijează nici reclădirea turnului bisericii, căruia trebuie să i se dea însă „o interpretare creatoare”, întrucît lipsește în parte materialul iconografic și documentar. În complexul de clădiri al fostei mănăstiri „sf. Cruce” este astăzi un hotel pentru turiști și un muzeu de științe naturale.

Piața din Iaroslav a fost de asemenea reconstruită. Ea datează din secolul al XV-lea. Orașul a avut dezvoltarea cea mai mare la sfîrșitul secolului al XVI-lea și la începutul secolului al XVII-lea, cînd fațadele construcțiilor erau în stilul Renașterii. Casa Orsetto cu arcade și atic bogat ne înfățișează stilul primitiv. La sfîrșitul secolului al XVIII-lea cea mai mare parte din fațade au fost transformate în stil clasic, dărîmîndu-se astfel primul rînd de case cu arcade în piatră. Proiectul a prevăzut în primul rînd reconstrucția a trei case cu arcade din latura de vest, după modelul casei Orsetti și menținerea fațadelor clasice la celelalte laturi.

Metoda de lucru poloneză la restaurarea monumentelor arhitectonice ne poate servi și nouă.

C. V. Pușcașu

Prof. OSWIN HEMPEL, *Vorschlag für die Rekonstruktion des historischen Viertels um die Frauenkirche in Dresden*, în „Deutsche Architektur”, 4, 1955, p. 167—171, cu 4 fotografii, un plan și 4 schițe.

Biserica „Frauenkirche” e situată în mijlocul Dresdei și aparține epocii barocului. Cartierul său devenise centrul spiritual al burgheziei, deși cuprindea și destule palate de ale nobilimii. Pînă la al doilea război mondial, aici era cartierul baroc al Dresdei format numai din locuințe — pentru că piața bisericii servea doar de trecere spre centrele economice din jur.

La 13 februarie 1945 acest cartier a fost complet dărîmat, iar din monumentele și grandioasa Frauenkirche nu au rămas decît niște „cioturi”, înconjurată de blocuri ciclopice. Pînă acum au fost refăcute numai în parte „Academia” și „Albertinum” și se lucrează rapid la reclădirea fațadelor de pe magistrala E. V.

Temele principale care se pun pentru reconstituirea cartierului sînt următoarele :

1. Dezvelirea fațadelor posterioare, fără de valoare, ale marilor construcții înconjurătoare ;

2. Reclădirea valoroaselor construcții arhitectonice „Johanneum” și „Stallhoff”;

3. Încadrarea vestibulului rămas din „Palatul Cosel” în noua fațadă a bisericii Frauenkirche;

4. Reparația clădirilor de la capul lui Rampische-strasse — singurele case baroc existente în Dresda — și

5. Încadrarea, în forma corespunzătoare, a fațadelor construcțiilor noi învecinate. Problema cea mai însemnată o formează însă reclădirea bisericii Frauenkirche, „dominanta arhitectonică din această parte a orașului”.

Ridicarea ei trebuie să se facă pe același loc, intrucât temelia s-a păstrat și poate suporta noua construcție, „printr-un sîmbure de oțel și beton”, și prin „inele” din același material. Această metodă a întrebuițat-o parțial și constructorul ei, George Bähr, după cum s-a folosit și la cele două renovări ale bisericii. De la ultima renovare au rămas unele date precise (dimensiunile părților, a pietrelor), ceea ce poate face cu puțință reclădirea ei fidelă. Reconstrucția bisericii Frauenkirche se impune și prin aceea că este una dintre cele mai originale, mai însemnate și mai mari clădiri arhitecturale istorice și în același timp cel mai important monument istoric al arhitecturii protestante. Tot atât de necesare sînt apoi și reconstrucțiile Johanneum-ului, singura clădire a orașului din vremea Renașterii, cu scara sa liberă în stil baroc și „Stallhoff”, cu pictură Renaissance.

O problemă de asemenea importantă și legată de reconstrucția clădirilor din cartierul bisericii Frauenkirche este aceea de a i se asigura și o viață economică și socială, pe lângă rolul de cartier de locuințe și de cultură.

De aceea necesitatea de a se ridica aici hoteluri mijlocii, ospătării, prăvălii, mici ateliere, ș.a. „care să ridice pulsul vieții”. Firește că aceste clădiri vor trebui încadrate în arhitectura ansamblului.

În interesul circulației, vor mai trebui apoi să se facă drumuri de liberă trecere de la vest la est și de la nord la sud, suprimîndu-se chiar și unele străzi — ca cea de la sud de „Albertinum” — pe locul căreia s-ar putea amenaja o zonă verde cu pomi.

Putem ajunge la stilul vechi? — este întrebarea principală pe care și-o pune autorul articolului. Este vorba firește de reconstituirea în stilul baroc a clădirilor. Lucrul acesta nu va fi chiar așa de ușor, pentru că au rămas prea puține detalii ornamentale (portale, bucăți de balconașe, colțuri de piatră, grilaje de fier etc.) cu care să se poată reda bogăția ornamentală exuberantă a splendidelor clădiri de arhitectură prin excelență barocă, ca „Britisch Hotel” și „Hotel de Saxe” (de George Bähr) sau „Harmonie - Gebäude” cu cele două curți frumoase și cu vestita „Semper-Saal”. Printr-o aliniere în formele arhitecturale tradiționale ale Dresdei, prin intercalarea de clădiri anume construite, prin coloratura specială a construcțiilor noi etc.

s-ar putea da totuși centrului orașului o imagine care să fie apropiată cu cea din trecut.

„Planuri noi” — este ultimul capitol din lucrarea ce o sintetizăm. Noul se vede în însuși planul de la p. 170. Prin cele șase străzi radiare care duc spre ea, se vede în primul rînd cu cît efect este introdusă în tot cartierul și ținuturile împrejmuitoare, biserica Frauenkirche. Spre a se micșora golul din jurul ei, urmează să se construiască mai întîi cafenea de la sud de biserică. O altă clădire nouă, prevăzută în vecinătatea ei mai imediată, este „Institutul pentru toate sorturile operelor de artă manuală”, ce va păstra astfel tradiția orașului de artă, care este Dresda. În Piața nouă dincolo de cafenea, se va construi un hotel de mărime mijlocie, iar alături marea „Casă a asociației”. Piața va avea, ca și altă dată, clădiri cu 5 ½ etaje, străzile 4 etaje și curtea dinspre Augustusstrasse 3 etaje. Străzile noi sînt mai largi decît cele din trecut, pentru a se păstra proporția dintre stradă și piață. S-a evitat la ele — după cum am mai spus — alinierea dreaptă, spre a corespunde astfel și din acest punct de vedere vechiului plan al Dresdei. O notă nouă în plan, față de trecut, o mai formează și numeroasele spații verzi dîndărătul frontului caselor.

Încheiem *sinteza* noastră asupra articolului prof. Oswin Hempel cu însăși dorința acestuia „reconstrucția centrului Varșoviei și a străzilor întregi din alte orașe ale Poloniei populare — să fie un exemplu pentru refacerea cartierului bisericii Frauenkirche „sîmburele” baroc al Dresdei...”. Fie ca lucrări de felul celor ce se efectuează în orașul Dresda să ne îndemne și pe noi.

C. V. Pușcașu

Îmbolnăvirea și degradarea picturii vechi în frescă și metodele de restaurare, Moscova, dec. 1953. (trad. C.S.A.C. dos. 702, p. 35, 4).

După introducere, articolul cuprinde capitolele următoare: despre tehnica picturii în frescă; îmbolnăvirea și deteriorarea stratului de tencuială; îmbolnăvirea și deteriorarea stratului de culori al picturii; metodele de restaurare; curățirea picturii în frescă; consolidarea grundului în frescă și consolidarea stratului de culori.

Restaurarea științifică a picturii murale de pe monumentele rusești a început după Octombrie 1917, cînd au luat ființă „Atelierele centrale de stat pentru restaurare” sub conducerea lui I. N. Grabor. În același sens se lucra mai tîrziu și la „Galeriile de Stat Tre-tiakov”. Dar măsurile cele mai bune s-au luat prin hotărîrea Guvernului Sovietic din 14 octombrie 1948, care a dat o atenție deosebită organizării unei bune păstrări a monumentelor vechi de artă. Astăzi este